

Ярослав Климовський

ЕЛЕКТРА

п'єса (за старогрецьким мітом)
у 2-ох картинах з прологом

1976

diasporiana.org.ua

Ярослав Климовський

ЕЛЕКТРА

п'єса (за старогрецьким мітом)
у 2-ох картинах з прологом

1 9 7 6

Видавництво Центральної Управи Спілки Української Молоді
Брюссель

ΕΛΕΚΤΡΑ

ЯРОСЛАВ КЛИМОВСЬКИЙ

Е Л Е К Т Р А

*п'єса за старогрецьким мітом у двох діях
з прологом*

ЕЛЕКТРА

ВІД АВТОРА

Оцим почуваяся до милого обов'язку скласти на цьому місці мою щиру подяку за висловлені думки про мою «Електру» і дружні поради – ВШПаням: проф. д-р. Наталії Пазуняк, д-р. Ларисі Онишкевич, письменниці Ірині Целенській, поетесі Марті Тарнавській, ред. Софії Наумоєвич, ред. Вірі Ке, Письменниці Лесі Лисак; ВШПанам: проф. д-р. Юрієві Шевельову-Шерехові, проф. Григорові Костюкові, ред. Юрієві Клиновому-Стефаникові, д-р. Михайлові Кушніреві, ред. Левові Шанковському, поетові Богданові Нижанківському, письменникові Іванові Керницькому – Ікерові, поетові Богданові Бойчукові, поетові Володимирові Біляєву, ред. Володимирові Барагурі, реж. Володимирові Шашаровському і ВШП-тву реж. Чайці та Борисові Дніпровим.

Ярослав Климовський

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Електра, дочка Агамемнона
Хризотеміс, друга дочка
Орест, син Агамемнона
Пілад, друг Ореста
Агат, опікун Електри
Теодот, старий слуга двору Агамемнона

ДІЙОВІ ОСОБИ У ПРОЛОЗІ:

Молодий рільник
Вартовий I
Вартовий II
Дідуган-з'ява

ДІЙОВІ ОСОБИ У ВСТУПІ до 2-ої картини:

Фемій, рапсод
Воїни, що слухають пісні рапсода

Крім них:

Хор мікенських дівчат із своєю провідницею
Чоловічий хор з Мікен із своїм провідником
Рада змовників із своїм провідником
Гонець – вістун

РОЛІ – ЕПІЗОДИ без слів

Егіст, убивник Агамемнона,
загарбник престоло в Мікенах
Клітемнестра, любовниця Егіста,
кол. дружина Агамемнона
Іродіон, начальник залоги
мікенського замку й охоронець (життя) Агамемнона

ПРОЛОГ

СЦЕНА 1

Молодий рільник приїжджає двоколесним візком, ставить його в розі сцени, оглядається на всі боки; за мить виходять молоді люди, яким передає оберемок мечів, видобутих з візка, з-під покривала. «Таємні люди» зникають, молодий рільник сідає біля візка. Вбігають вартові, один з них звертається до молодого рільника.

Вартовий I: Ти хто такий? І що тут робиш ніччю?

Молодий рільник: Прийшов робити в полі.

Вартовий I: Праця в полі починається на досвітку, не ніччю. Ніч належить нам.

Молодий рільник: Ваша ніч, наш день..

Вартовий I: Ти зухвалий! Ми не любимо таких!

Вартовий II: Стривай! Що там на возі?

Молодий рільник: *(Показує на торбу з зерном, що її витягнув з воза.)*

Зерно, щоб зародило і був хліб жити мирний люд... ну, і військових треба... (поклав торбу на віз)

Вартовий I: Чи, бува, ти не зарано виходиш в поле?

Молодий рільник: Вже проспівали півні – то й пора, і плуг он справити ще мушу.

Вартовий I: А де воли?

Молодий рільник: Старший брат прибуде з ними невдовзі. Якщо не віриш, підожди. Присядь і погуторимо, бо ти аж задихнувся, женучись за мною.

Вартовий I: Слухай!

Вартовий II: Ну, добре, добре!... *(до рільника), забудь про нашу зустріч і нікому ні...*

Молодий рільник: Розумію, служба. Та все ж я не второпаю, чого шукаєте по цих горбах, де є лиш кілька хат спокійних рільників.

Вартовий I: Це лиши для нас! *(Вартові відходять, молодий рільник, спершись об візок, хвилину сидить і в задумі засипляє)*

(Входить Дідуган-з'ява – до молодого рільника, що спить)

С Ц Е Н А 2

Дідуган-з'ява: Широколезий меч - твій прапор, хлопче!
На вітрі гніву – будь сміливий і тривкий,
Аж заспіває перемога.
Вітчизна наша, наче в сонці,
Та вітер кличе бурю.
(до публіки)
Мандруючи по цій землі,
Я зупинився у Мікенах
І побачив видиво
Преславних днів:
По темнім небозводі розливалось полум'я –
То горіла Троя.
Проявився богосхожий Агамемнон,
Іфігенія видніла у зеленій Таврії...
(дивиться в простір)
Наближається тендітна Хризотеміс,
Стоять Орест суворий і Електра богосвітла.
(Музика – декілька тактів)
Егіст жорстоко править,
Непокірливих карає.
.....
Орали предки, ставили оселі,
Мури оборонні і святині,
Залишили для нащадків вищі мислі:
Про часи далекі, вікопомні,
Позначені вогнем заліза,
Про права днедавні наші,
Про священний прапор і ясний,
Якого ім'я – воля.
(Заслона спадає під звуки сурм)

ПЕРША КАРТИНА

СЦЕНА 1

Сцена зображує верховинний краєвид. Удалині мури Мікен. Ліворуч від глядача сільська старогрецька хата, за нею хащі, чагарі, а на дальшому пляні ліс. Світанок.

Чоловічий хор: Вітай, Арголідо, наш краю квітучий весною!

Провідник: Недавно вітала ти теж Агамемнову славу.

Чоловічий хор: Встелялись шляхи його славою-блиском, в багатстві вертався переможець з-під Трої, золотом-сріблом вкрасивши святині.

Голос: Непереможений в боях, погиб у дідизні від тих, що мали найближчими бути.

Голос: Полюбовницею ставши, Клітемнестра з Егістом звели його з білого світу.

Провідник: Забравши героєву жінку, Егіст захопив Агамемнонів двір і спадок насильно.

Голос: Електру, Хризотемію та малого Ореста він підкорив. Іфігенію давно забуто.

Голос: Тиран у мислях борсався, щоб вік вкоротити Оресту. Агамемнонів вірний слуга відвів його потайки в гори.

Голос: У Фокиді, городі Кризі, виховався на дворі князя Строфія враз із княжим сином Пиладом, що став Орестовим невідлучним другом.

Голос: Іфіянасса, як камінь у воду, пропала. В палаті лишилась Хризотеміс саміська.

Голос: Електра розцвівши в красуню, за неї бились найкращі із кращих. Не по душі було це душогубцю, він поклявся знівечити князівські залицяння.

Провідник: В наругу кинув бідному сердезі, віддав її у землероба жити, боявся щоб із ложа славного...

Чоловічий хор: Не народився месник ганьби і народу воскреситель.

СЦЕНА 2

Агат: *(виходить з хати)* Я пригорнув Електру в бідній хаті, віддано і в пошанівку; так боги хотіли. Буду їй братом і захисником, не мужем, — я — людиною землі зостанусь, — вона з князів.

СЦЕНА 3

(Входить Електра, несучи на голові важку амфору)

Електра: *(наспівуючи)*

Зоряна ноче,
місяцю білий, —
вам сповідатись
я хочу,
ради просити у вас.
Знаєте, добрі,
знаєте, чисті,
горе моє.

Свідками в небі —
бачили підступ,
злочин Егіста,
як убивав
богоподібного
на всю Гелладу.

Де наш володар,
де батько рідний і рід його?
з вітром розвіялось,
в море сплигло...

СЦЕНА 4

Агат: *(Входить з-за рога хати)* Навіщо, квітко, томишся трудом? Не бруднись роботою, лиши її для мене.

Електра: Чому б то? Рід і княжість облишімо! Ти братом і другом для мене. А друзі не лічать прислуги, даної з серця й душі. Ти трудишся в полі, в саду та городі, — я хатною правлю і хатню роботу люблю.

Агат: Роби, як бажаєш, тут воля твоя... А я ще догляну волів, підготую підводу в дорогу.

(Розходяться – Електра йде лугом по воду; задуманій Електрі стає перед очима привид: розхристана, в еротичній екстазі Клітемнестра, при ній Егіст.)

Цей сценічний ефект можна викликати також за поміччю намальованої картини людської величини, у відповідному моменті, підсвітлений за сіткою)

Електра: *(заскочена приви́дом):*

О, Зевсе благий!
Яке горе нелюдське
ти присудив мені,
в оцій хвилині
побачити цю матір,
що тричі поганьбила
і батьківський дім
і кров свою рідну – діток
і край цей, небом нам даний.
(акторська гра, а по хвилині)
О, горе — мати! Зникай із очей!
Отрутою заливаєш душу,
Ти споганюєш землю;
Ти прокляття стягаєш
На край наш сердешний!
Хай тебе судить народ!
Він прорече правосуддя
За підлість, за зраду,
За ганьбу і злочини
Ниці твої!

*(Привид щез, Електру ще видно якийсь час, блідне світло...
На поляні з'являються два подорожні — Орест і Пилад).*

СЦЕНА 5

Орест: Друже Пиладе, чим я оддячусь тобі за службу твою й порятунок у гору? Тінню за мною ходив ти по темних стежках. Тепер же коли повелів Аполлон батькову смерть відомстити, – знов покладаюся на тебе.

Пилад: Соромно слухать похвали — яка тут заслуга? Дружність — річ звичайна, хоч цінність найбільша. Не розлучали нас небезпеки і горе, — однієї ми думки й тепер, і похвал нам не треба. Обидва ж бажаємо збутись тирана, обидва йдемо відплатити за кров і наруги, бажаємо мрію у чин замінити.

Орест: А покищо зброю готуймо для слушного часу, який недалеко.

Пилад: Хоча говорять, що і шляхетні люди в таких обставинах можуть навіть і сльози ронити, та найбільш шляхетні не нидіють у печалі, а діють. Героя, що згине з рук ворога, накриють легкою землею, боягуза покриє купа каміння – я вибрав шляхетну відвагу.

Орест: *(Дружньо стиснувши Пилада, переходить на іншу тему)*
Тут поблизу десь Електра, сестра моя люба, живе. Хто бо краще за неї стежну до діла промостить?

Пилад: Стривай же – хтось наближається! Скриймося у хащах!

СЦЕНА 6

Електра: *(Наближається до хати, наспівуючи)*
Пора додому вертатись.

До дому? Якого це дому?
Наш дім тільки казка,
якої несила забути.

Хор мікенських дівчат: Мандрівний мужчина в сільському хітоні іде!

Електра: І мріється дім
мармуровий, у кедрах,
у золоті, міді,
у древньому гомоні
давніх років.

Чоловічий хор: (*з темряви*) Знамено мечів заблещить і очистить той дім.

Електра: Який був гідний назватись
Агамемнона йменням
й дочки Тіндарея...

Хор мікенських дівчат: ...Він обіцяє нам свято в честь землевладної Гери!

Електра: Та батько загинув,
мати злигалась з убивцею
і крові своєї —
дітей відреклась.
Де ти, брате Оресте?
Чи пам'ятаєш Електру,
мабуть, гірку стрічаєш долю свою.

Хор мікенських дівчат: Сердешна дівчино!
В глибоких думках,
пора вже відпочити,
піти від злоби дня.

Електра: Нікому не спинить печалі моєї, сестри! Гляньте на мою одягу, і
вона вам розкаже, що інша доля судилась мені.

Хор мікенських дівчат: Покинь, молода, богосвітла,
смуток і сльози свої, —
тільки боги достойні
змінити нещастя твоє.
Без їхньої волі марні
пляни і спроби земних.

Електра: Так же я і чиню,
та голосіння моє
до богів не доходить.
Батько назад не повернесь,
по браті вістки нема,
тільки осталася справа
помсти за рід мій і нарид

Хор мікенських дівчат: Так, богосвітла Електро,
судиш по правді, як треба.
Іринії й Гарпії
чутні в повітрі.
Помста і кара гряде!

СЦЕНА 7

(Орест і Пілад виходять з укриття. Дівчата завважують чужинців, намагаються розбігтись)

Орест: Стійте! Куди ви? *(лагідніш)* Нічого лякатись.

(Орест підходить до Електри, не сховавши в піхву меча, Пілад тимчасом підійшов до збитих у купу дівчат)

Електра: Не смій! Стій оподаль!

Орест: Заспокойся, станеться, як велиш.

Електра: Навіщо меч в руці?

Орест: Прости, промениста, навіщо, справді? *(ховає меч)*

Електра: Не мав схибнутих, значить, мислей..., то чому наскочив знагла?
(Пілад, залишивши дівчат, іде вглиб, докладно обсліджує терен)

Орест: Пожди, зволь вияснити зразу.

Електра: Ми раді вислухати.

Орест: Приношу вість від Ореста.

Електра: Невже!! І де ж він? Що з ним? Він живий? Здоровий?

Орест: Запевняю, що живий, здоровий.

Електра: О, слава всім богам! Та де він, у яких він сторонах?

Орест: У різних сторонах бував він.

Електра: Чи знає він щонебудь про Електру?

Орест: Ні. А де вона живе?

Електра: Сказати, то могла б, але не все одвертість...

Орест: Невже я підозрілий?

Електра: Та ніби ні, але кому відомі тайни людської душі?

Орест: Говориш ти доладно, бо звірятись треба тим, до кого серце хилиться.

Електра: Усе ж я проведу тебе в садибу.

Орест: Який я рад! Орест оддячиться тобі!

Електра: Тоді підемо! *(Ідуть повільною ходою. Орест кличе Пілада)* Егіст обрав хатину відлюдну для своїх лукавих цілей...

Орест: Це щось... немов переказ.

Електра: Хотів знівечити її життя.

Орест: Я починаю розуміти, щоб не було насліддя.

Електра: Так, хотів її згубити в безіменні! Щоб приводила дітей низького стану.

Орест: І домігся?

Електра: Не домігся! Землероб – добряга, лише про людське око для Електри мужем; а так він шанує її та обожнює, наче богиню. Слугує їй і шану віддає, та не ділить ложа і кохання.

Орест: Людина не із звичайних. Не зважаючи, що він з простого люду, але чесний.

Електра: Таким і слава!

Орест: Цікаво знать, як повелася мати, жінка Агамемнона?

Електра: Краще б мовчати.

Орест: Не знаю, чи питати далі у приявності мікенок...

Електра: Слово, що впаде у цьому колі, повік залишиться у ньому.

Орест: Мені доручено дізнатись, як Електра зустрине Ореста?

Електра: Він же душа Електри, він те світло, що освічує дорогу.

Пілад: *(увійшов у розмову)* Пробач, достойна, осмілюсь додати, що братнє почування – річ це зрозуміла, та є ще щось понад сім'ю-родину, понад усе.

Орест: Мій друг бажав сказати, не в тому річ, не в братнім почутті, а в тім, що ставиться на грань меча.

Електра: Хіба ж уярмлений рід Агамемнона – то казка?

Ницість життя – це отруйний чад!

Хвала життєвій висоті, ширині і повноті! Але нитку життя зачати слід, де ввірвалася вона! Поки живуть Агамемнона вбивці – не буде його дітям життя! Не хоч посоромити чести роду й народу, я вибрала життя, борочись з усім, що нікчемне. Прагну торжествувати над ворогом, як переможець. Перемогти з честю і жити, або з честю згинути і жити в пам'яті поколінь!!!

Орест: Спасибі!... Я передам Оресту. Вражає ваша подібність думок.

Електра: Та послухай іще, як безчестить Егіст тлінний прах Агамемнона.

Хор міненських дівчат: О, кажи, не затаюй нічого з діл блюзнірських гемона, що до неба за помстою кличуть.

Електра: Слухайте всі і всюди! Мало було ще Егісту підлости, злочину вбивства, мало було ще мерзоти щодо сиріт бідолашних, – він вирішив ще позбутись Ореста і погубити Електру. Цього не досить убивці – гріб богосвітлого батька блюзнірить, на підпитку по учтах часто на гріб завертає ім'я велике ганьбити. Часом жбурляє каміння на гріб, часом прокльони на батькове ім'я. *(Електра наслідує голос Егіста)* »Де це подівся Орест, щоб заступився за гріб твій? Де та сила і слава героя? У Мікенах воля моя! Як накажу кості твої розкидати з гробу – хто посміє перечить мені?«

Хор міненських дівчат: О, ниций і підлий час оцей. Як дивиться на це спокійно небо?!

С Ц Е Н А 8

Агат: *(входить)* Що сталося? Що це за люди?

Електра: Заспокійся, Агате, – це від брата послі.

Агат: Від Ореста? Вітайте! *(Орест і Пілад вклоняються Агатові)* Що за вісті приносять вони? Невже щось скоїлось?

Електра: Ні, все гаразд.

Агат: Чому в господу не запросиш? *(вклоняючись гостям)* Просимо в хату, хоч убогу та чесну!

Пилад: Вельми вдячні, та нам ще треба глянути на шлях, кудю нам іти.
За мить повернемось. Пробачте!

Агат: Не баріться! Якщо потрібно ми справимо. Турботи зайві.

Електра: *(до Агата)* Вісті прекрасні! Скоро мав би з'явитись Орест, але як його розпізнати?... Стільки років пройшло, як нас розділили. Він хлопчиною був; ні віч, ні волося його вже не тямлю.

Агат: Чом не спитать Теодота старого? Він же Ореста ростив, опікуном був йому й батьком. Навіть як світ не впізнає Ореста – старий і в ночі розпізнає.

Електра: Хто ж приведе його?

Агат: А хто ж? – Я приведу *(відходить)*.

СЦЕНА 9

Електра: *(Приглядаючись панорамі Мікен, пізнає віддалік свою сестру Хризотеміс)*
Хризотеміс! Рідна сестро моя люба! Який це добрий бог приводить тебе в сторони наші забуті? *(Падають собі в обійми)*

Хризотеміс: Яка щаслива зустріч! Від душі вітаю тебе, Електро! На батьків гріб поспішаю зложити жертвовні дари оці.

Електра: А мати дала згоду?

Хризотеміс: Це й мати мене посилає.

Електра: Не розумію...

Хризотеміс: *(вказуючи на клужок):* Глянь! Це на гріб преславного нашого батька, щоб відблагатися...

Електра: Значить, затуманити хоче.

Хризотеміс: Ні, Електро, тепер мати мучиться у снах... А мала привид і такий: як батько наш, йому небесне царство, знов до життя вернувсь, повторно з нею жив. Потім взяв скиптр, який йому колись належав, а нині він в Егіста. Поставив скиптр цей біля вогнища яркого і з нього виросло з листов'ям дерево, а чорна тінь від листя повила цілий край наш мікенський.

Електра: Чого вона ще хотіла? Щастя, спокою?

Хризотеміс: Дивна вона тепер... Розпитує всіх про Ореста, зривається ніччю, будить прислужниць, держить світло до ранку.

Електра: А ранком з Егістом-убивцею клене богорівного ім'я і спомин по нашому батьку!

Хризотеміс: Це справді так воно є, Електро.

Електра: А знаєш, для чого жертвоприносини ці?

Хризотеміс: Щоб, гадаю, відігнати з'яви.

Електра: Ні! Щоб небо обдурити й уренти наш край у зло-задуману загибіль! У споконвічних виронах стоїть: »Тіні праведно спочилих ублагати можна й окупити можна спокій.« Не підеш ти далі! Іриній відплати й месних тіней батька нікому не спинити! Вона ж сама просилась на покару!

Хризотеміс: А все ж це мати й владарка...

Електра: Мати, кажеш, – так, була такою, з богів веління незбагненого. Чи справді матір'ю була для нас? Не вислала мене у безвість, на безлюддя? Тебе ж рабинею вчинила, за Орестеєм гонців розси- лала, а владарства добилась як?

Хризотеміс: Усе це правда – та страшно слухати це.

Електра: «Страшно» Гм? По правді, якщо б вона не була жінкою найгіршою у світі, ніколи його не згадала б цим йому гидким приносом. По- думай лиш: чи батько в гробі міг би з радістю прийняти дар від жінки, із-за якої згинув; вона ж у його волосся руки з крові вити- рала. Чи мислиш, що вона цим змиє із себе гріх цей непростимий? Ні- коли!!! Так знай одне: ти станеш гідною свого народу і крові батьківської або знаряддям батькової ганьби. Не забувай, що гріхом є коротати життя у ганьбі.

Хризотеміс: То що мені робити?

Електра: Богохульні жертви закопай, щоб вітер не розніс, щоб звір не виню- хав. Сама підеш на гріб просити батька, щоб дух Орестів він скріпив і силу дав йому помласти кінець ганьбі, щоб повернув краєві нашому велич Агаменона. І жертву принеси від нас!

Хризотеміс: Яну?

Електра: Від мене... жмут волосся. *(Відтинає ножем жмут волосся і хоче по- дати Хризотеміс)*

Хризотеміс: Від мене теж!

Електра: *(Подає їй ніж).*

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ КАРТИНИ

ВСТУП ДО ДРУГОЇ КАРТИНИ – ПІСНЯ РАПСОДА

(Пісня Рапсода)

(Воїни, обпершись об мечі, розставлені по обох боках Рапсода, слухають його пісню).

Один із воїнів: Феміє! Славний рапсодє, аєде піснемовний, сину вічного Терпія – ти кращий із кращих співців Геллади всієї, настроїй формінгу дзвінкоголосу і співом порадує – прохаєм щиро тебе!

Рапсод: *(з інструментом)*

О, краю соняшний колись – чому тепер в імлі?

Чому, мов Одиссей, твої сини розкидані
по всіх краях, по всіх морях, –
і лаври не для них на їх землі?

О, земле, чи народиш покоління тих,
що володітуть по волі власній і – твоїй?

(музика, декілька тактів).

Списи яснили темну ніч, як вождь
закликав вогненным словом
сміливих, гордих, молодих
на мури Трої. Ночі, дні, –
одважні бились, аж на мурах
засяяв стяг святої перемоги
на всю Гелладу.

(музика)

У славі повертався Агамемнон,
та не в бою, поляг в отчизні рідній
від підступу Егіста і жони своєї
Клітемнестри.

(музика)

І воїни нові оливою мечі мастять,
щоб голсви гадюк червоних позлітали,
щоби черепи катів тріщали,
і почищався шлях до перемоги!

(На сцені темно. Із сцени зійшов Рапсод і воїни, що слухали його пісню. За хвилину світло за сіткою. Підпільники гострять мечі; їхній старшина підходить до кожного з них, перевіряє гострість мечів, бере від одного меч і пробує на куці гостроту лез, стинаючи верх куці).

ДРУГА КАРТИНА

СЦЕНА 1

Сценічне оформлення те саме, що в другій відслоні. Коли починається дія, видно здалека Агата, що веде старого Теодота. Агатові через плече звисає овечка, в руках коши з вином.

Теодот: Ну, й далеко до тієї ягоди із Агамемнона саду. Мабуть, пишна тепер... хоч востаннє погляну на неї.

Агат: Вона і тебе виглядає напевно. *(Електра, вийшовши з хати, впізнає своїх, і підбігає назустріч).* Ось вона.

Теодот: Як маєшся, ягодо наша? Я підтоптався, як бачиш, – важко дається дорога, але як треба було б, то повз би до тебе... *(при останніх словах задррижав голос, просльозився)*

Електра: Вітай, добрячий, ласкавий Теодоте! Як рідного батьна тебе зустрічаю. Вдячна душею за ласку.

Теодот: Спасибі, спасибі! Не було часу..., тож я захопив, отак, що попало – овечку, вина й садовини; у тебе гості, то й пригодиться.

Електра: Дякую щиро за дари! Та найшнінший – ти дорогий Теодоте!

Теодот: Маю й новину...

Електра й Агат: Яку це?

Теодот: Ходив я вчора на гріб Агамемнона, – тяжко добитись туди, вартових оминати треба, бо зловлять і поведуть до Егіста. Яюсь добрався – гріб у лопушні й зарослях. Молюся, поклавши дари, та що це, не вірю очам? Жертовне волосся на гробі. Знайшовся сміливець поміж рабами, гадаю. Чиє це волосся? Беру його в руки... на дотик знайоме... та що тут розводиться – бачиш? *(Показує жмут волосся)*

Електра: У чому знак?

Теодот: Це твого брата!

Електра: Не знаю, що мовити, менторе любий, ти знаєш, що інше волосся в хлоп'яти, інше в мужчини.

Теодот: Я вибавив батька твого і всіх вас малят, найдорожчих на світі, і знаю вас всіх, як пальці своєї руки. Кажу, це волосся Ореста.

Агат: *(до Електри)* Пробач, Електро, не лише пошани, а й довіри треба, – він не звик кидати слів намарне.

Електра: *(до Теодота)* Прости, що нехотя образила тебе, мій рідний неню!

Теодот: Нічого, нічого, дитино, а де твої гості?

Електра: *(повертаючись у напрямі хати)* Он, вони!

Теодот: *(кинувши оком на гостей)* Навбач люди чесні. Слід привітатись *(Підходить повагом до гостей, ці віддають чолом; вітається наперед з Пиладом)* Вітай, мандрівче, здалека, мабуть?

Пилад: Я родом.. *(порозумівшись з Орестом зором)* з Пилоса і в край гостинний
ваш прийшов із другом.

Теодот: Напевно ти підбився дуже... *(Звертається до Ореста)* І ти з Пилоса?
Невже? Невже? *(Вмить стає наче оголомишений)*

Електра: Що з тобою, неню?

Теодот: *(Приходячи поволи до себе)*
Подянуй богам, моя зоре!
Нема ріднішого тобі за нього!
Це брат твій Орест!
Глянь на знак з хлоп'ячих ігор.

(Електра нерухоміє, піднявши обличчя до неба. Орест підходить до неї, несміло торкає долонею рамено. Електра падає в його обійми. Обнімаються Пилад з Теодотом, а тоді Орест з Теодотом і Агатом.

Після цього відбувається пантоміма входу, тобто мімічне запрошення в господу на скромну гостину. Темрява ховає цю картину).

СЦЕНА 2

(Сцена нарад змовників – у півтемряві; відповідні рухи)

Амфілохій: Земля Геллади кишить плодами, сита, багата, мов посуд повний,
та не для нас.

Ераст: З-поміж шипшини – собачі очі, як крик, лякають.

Созонт: Хмари віщують бурю, хмари віщують кров!

Єротей: Люд у снах кричить одержимо, люд тремтить в переляку жаним.

Полієвкт: У нас уста затиснуті, обличчя безвиразні, удень чатуємо, вночі
підслухуємо.

Треодор: Сниться брат, поляглий у бою, порубаний залізом, виколєні очі!

Амфілохій: Смертності сверло прорізує пам'ять, набрякли очі піхурами крові.

Усі: Доволі сутінків, доволі сховків! Час до сонця, час іти!

СЦЕНА 3

Провідник: *(входить)*

Закликаю! Уважні будьте!

У слух перемініться!

Саме вертаюсь із переважної зустрічі

З Орестом і його помічником Пиладом.

Наше гніздо дістало найважливіше завдання.

У цій порі кожного дня останнім часом

Почав чомусь приходити на гріб Агамемнона,

Егіст, ота в край підла істота, п'яний собака —

Безчестити прах боговірного. Хто з вас

Охочий закинути на нього сіль,

Як він колись то закидав, щоби

Боговірного усмертити. Сіть у нас –
Як знаєте – напоготові, на піддаші
У старого пастиря Аггея.

(Зголошуються всі, підносячи руки догори — вибирає одного)

Провідник: Ти, Амфілохію!

Амфілохій: *(рішуче)* Виконаю!

Провідник: *(звертається до інших)* Вас двох, ти Ерасте, ти, Созонте, під повзнувши хащами, кинетесь зненацька на воїнів, що вартують недалеко гробу – обеззброїте їх, зв'яжете їм руки поза спиною, а ганчіркою стиснете уста та кинете їх у куці. Пильно їх вартуйте, аж доїль когось не пішло з наказом, що далі робити. До допомоги даю вам також Єротей. *(показує за чергою на Ераста, Созонта, Єротей)*

Ераст: Виконаю!

Созонт: Виконаю!

Єротей: Виконаю!

Провідник: *(Звертається ще до інших)* Вас двох, ти Полієвкте, і ти, Треодоре, кинетесь на Іродіона, який, звичайно, супроводить п'янюгу Егіста. Це виконати вам слід миттю, ще заки Амфілохій закине сіть на Егіста. Цей раптовий наскок на Іродіона – це блискавиця і грім з ясного неба; він же ж бо хитра і спритна штука, а при цьому сильний, звинний, інакше ж не був би начальником замкової залози. Я наглядатиму над цим завданням, а водночас помагатиму вам їх пов'язати. Упоравшись з Егістом та з Іродіоном, приведем їх до Електриної садиби. Отож. . . *(показує на Полієвкта і Треодора)* .

Полієвкт: Виконаю!

Треодор: Виконаю!

(розходяться для виконання доручених їм завдань. Затемненням кінчається ця сцена)

СЦЕНА 4

Орест: *(Виходить з усіма, що були в хаті ніби-то на скромній гостині, тобто Електра, Орест, Пілад, Агат, і Теодот)* Хвала богам! Та хоч велика наша радість, – хто скаже, чи початок це, а чи кінець круга?

Електра: Пора, дорогі, вже пора поставити вчинки тирана на терези людської й божої правди! Життя це нікчемне украй, негідне, безцінне, – як довго ятріє на нім месть Агамемнона.

Пілад: *(глянув двозначно на Ореста)* То радиш валити тирана?

Електра: А як же інакше?

Теодот: Але Егіст, мої любі, хитрий і збройну залозу тримає у місті.

Орест: Тоді, може, підкоп від лісу, там же мур лиш на п'ять стіп.

Теодот: Не заперечу. Але до цього найвідважніших треба.

Агат: Кажуть, в Егіста чимало таких, що мають чисті душі, а служать із-за страху.

Електра: А хто дає Егісту міць для злочинів і богохулень? Старих богів Егіст

повинидав, навіть чужих; побив жерців, здушив рапсодів, тепер всі пам'ятки з-під Трої нищать! – Імення Агамемнона не можна вимовити вголос! І, кажеш, є такі душою чисті?... Можливо й так, але мовчать вони. Нам треба тих, що долю нашу виплавлять в огнях, як золото.

Орест: *(Наче в творчій натхненню)* З вироків богів і людських законів – мені це доконати! Тільки ти, земле рідна, ви, божества наші, благословіть на отой шлях, і ти, батьківське гніздо, тебе йду очистити під опікою неба. Дозвольте ж боги, щоб звідтіль вийшов я переможцем, щоб жили ми ще в нашій воскреслій, священній вітчизні. Вона варта життя, – для неї варто і вмерти *(звертається до Теодота)*. Наймиліший Теодоте! Твої докази батьківської любови, прихильности до мене, наче до сина рідного – більш чим очевидні. Вірний собака, хоч старий, у небезпеці не тратить відваги, а чуйні вуха насторожує. У цьому випадку я хотів би знати думку твою.

Теодот: Яка тут думка? Я не був би за відверту стрічу. В Пілосі володіє богорівний Нестор. Як знаєте, Егіст готується до святкування Астарти, богині чужоземної. Оце була б і нагода об'явити нашу сміливість і мужність.

Електра: Друзі мої, дорогі! Правда, ваше життя цінне, бо на ньому доля країни, та Агамемнона пам'ять болить, месть за Агамемнона ятріє.

Хор мікенських дівчат: В мікенських степах молодь вартує,
в Мікенських лісах Агамемнону вірні.

Електра: Вам дано позбутись ярма і неволі,
Вам прочистити шлях для нащадків.

Чоловічий хор: Щоб ясніли серця і світилися душі.

Електра: Ти, Терапонт, відверто підеш до замку сповістиш, що ніби Орест не живе. *(Терапонт відходить)*

Чоловічий хор: Небо тяжке зсувається муром світанку.

Електра: Ти, Агате! Зв'яжись з Мегалентом, щоб він із Діомедом чимдуж у Пілос подались. *(Агат відходить)*

СЦЕНА 5

(Входять: воїни, змовники, рільник, рапсод без інструменту, чоловічий хор. Відповідна музика).

Один із воїнів: Гострі мечі протинають простір, гнів оголює леза!

Орест: *(ділово, по-воляцьки)* Хоробрі мужі збройного спротиву! На всіх шляхах, що ведуть до замчища наші відділи готові до раптового наскоку; вони лиш чекають на мій знак. Умовленим знаком – запалені смолоскипи. Ти, Теодоте, поведеш нас туди бічними стежками. *(формується похід)*. Запалить смолоскипи! Підняти високо!

Хор воїнів: Як ранок сонцем виміє мечі,
як небо спалахне вогнями...

Електра: *(продовжує)*
Прокинеться у серці гнів,

В обличчя смерті глянути не лячно.
Залізо й волю кується вогнем;
Без жертви крові труд даремний.

Хор воїнів: Вже не спинити розгону мечів,
Вже не спинити гону крові!

Елентра: Хай бризне кров по всій Гелладі,
Хай славою живе земля наша,
Хай волею світить для нащаддя!

Орест: Вперед, герої!!!

Голос за сценою: У звучнім оклику лицарським гомонить світанок волі!
(звук сурм). Чути маршування непоборне, гряде свята
п е р е м о г а !!! (Звук сурм сильніші)

КІНЕЦЬ

ДУМКИ ПРО «ЕЛЕКТРУ»

Вельмишановний Пане Климовський,

...прочитав я Вашу «Електру» з цікавістю.

Мені здається, що Вам вдалося поєднати старогрецький міф, його ідею з сучасним життям українського народу та його визвольною ідеєю. Це спроба смілива й давно вже в нашій драматургії не практикована. Ви показали, що й у наш модерний світ старогрецькі ідеї й образи можуть дістати мистецьке перетворення й чинно діяти.

Якщо би наш бідний театральний світ зумів цей Ваш задум реалізувати на сцені, я радий був би бути серед глядачів.

Григорій Костюк

Ваша сценічна композиція, якої фабула відома з творів Софокла, Есхіла й Еврипіда — може дати оригінальне, цікаве видовище, якщо тільки режисер зуміє внести в нього елементи яскравої виразності й театральності.

др. Михайло Кушнір

У Вашому тексті сердиті, люті, бунтівливі емоції Електри та Ореста скеровані в палкий патріотизм. Дуже свідомо є розложені фрази, які повинні цей патріотизм розбуджувати кожних три секунди. Так виразно, що кожний мусить зор'єнтуватися, що «Хай живе Геллада!» це «Хай живе Україна!»

Віра Ке

Ідея осучаснити «Електру» здається мені доречною. Театр наших днів стає чимраз абстрактніший. . . Ви залишаєте дуже багато режисерів. Текст стає лише тлом, і вистава мала б бути куди цікавіша, ніж читання.

Ю. Шевельов (Юрій Шерех)

Ваша річ мене заінтригувала, вона робить добре загальне враження – стверджую з приємністю.

Богдан Бойчук

З літературного погляду Ваша «Електра» дуже цікава, особливо дуже сценічна із нотками й натяками на сучасність.

Юрій Стефаник-Клиновий

З приємністю я ствердила, що дух античної п'єси збережений, ідея також, хоча в певнім пристосуванні до сучасної ментальності українського глядача. Перерібки поєднуються органічно з цілістю. Мова добра.

др. Наталія Пазуняк

З великою цікавістю я прочитала Вашу «Електру». Я вповні з Вами погоджуюсь і піддержую думку різnorodних адаптацій відомих творів. Твір можна зробити тоді коментарем на сучасний світ, як і Ви стараєтесь дати «Електрі» сучасну закраску. Такий підхід може збагатити нашу театральну літературу, тож я гратуюлю Вам за Ваш почин.

др. Лариса Онишкевич

Ваша п'єса «Електра» є наскрізь будуюча й естетична. У ній дуже чітко зарисована ідея боротьби за волю, повалення жорстокої тиранії. Глядач зразу зрозуміє, що тут мова не тільки про мітичних героїв, але це вказівка, для нас, яких батьківщина окупована московськими комуністами, ворогами, тиранами... Діялоги й монологи у Вашій п'єсі чіткі, для кожного зрозумілі. Честь Вам і слава, що збагатили український сценічний репертуар.

Леся Лисак

...вона («Електра») поза всяким сумнівом, збагачує репертуар наших театрів. Хоча Я. Климовський повністю зберіг духа старогрецького міту, зберіг його ідеї й емоції, навіть автентичні діялоги, то таки всьому цьому надав сучасний колорит. Він поєднав старогрецький міт із сучасним життям українського народу, боротьбу проти тиранії в античній Греції з боротьбою проти тиранії в сучасному світі зокрема в Україні. Таким чином Я. Климовський удадо перетворив античну трагедію в майже модерну п'єсу.

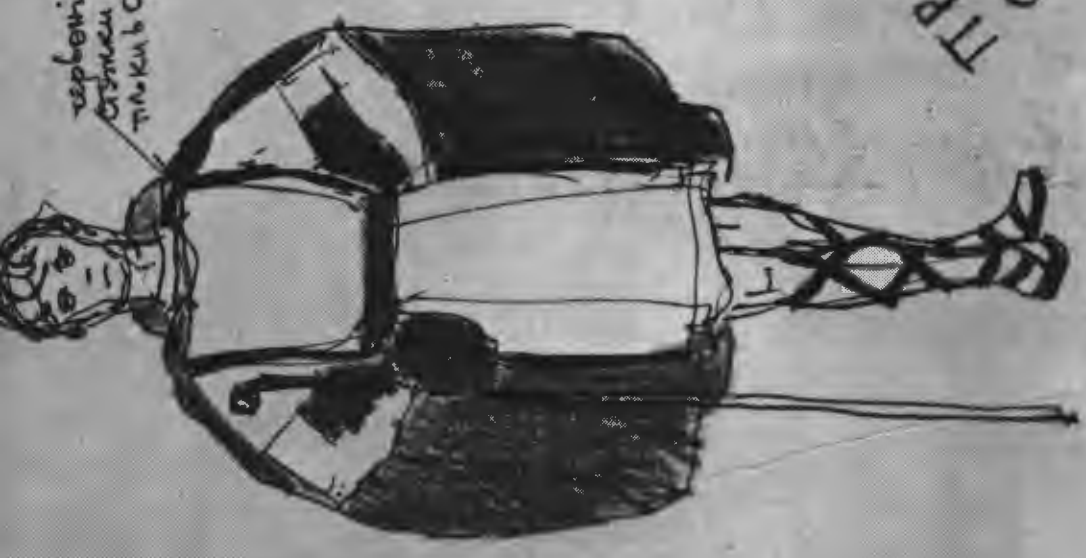
Лев Шан-ський

АГАТТ - як робітників
 тільки 1шого кольту
 ПКОДОТТ - як оркестр
 і пиллау тільки гра
 кольтів + борода

Двух-Братів
 Следи в графі...
 ТРОЗКТИ КОСТОМІВ,
 Біж КЛАСІЯ
 КІНДІЯРІВІНІ -

червоні
 білі
 тільки в оркестр

оркестр

ВАШТОВИЙ

